

Hoofdstuk 20

De duizendjarige binding van de satan (20:1-3)

“En ik zag een engel neerdalen uit de hemel, die de sleutel van de afgrond en een grote keten in zijn hand had. En hij greep de draak, de oude slang, dat is [de] duivel en de satan, en bond hem duizend jaren; en hij wierp hem in de afgrond en sloot en verzegelde die boven hem, opdat hij de naties niet meer zou misleiden voordat de duizend jaren voleindigd waren; daarna moet hij een korte tijd worden losgelaten”

Tijdens de stapsgewijs voortschrijdende openbaring van de Messias werd satans bewegingsvrijheid steeds verder ingeperkt. Dat begon al in Openbaring 12. Toen het gelovige Israël, de vrouw bekleed met de zon, haar mannelijk kind had gebaard en dat kind was weggerukt naar Gods troon (12:5) was er een oorlog ontbrand in de hemel (12:7). Michaël en zijn engelen hadden “de draak en zijn engelen” uit de hemel verdreven en “de grote draak, de oude slang, die genoemd wordt duivel en de satan” op de aarde geworpen (12:7-9). Uit woede over deze nederlaag had de boze de mensheid gedwongen om zijn stroman, het “beest uit de zee” te aanbidden (12:17-13:10). Met de hulp van een tweede handlanger, het “beest uit het land”, had hij die verering opgelegd aan allen (13:11-18). Op weigering om het beest uit de zee te aanbidden kwam de doodstraf te staan, en wie niet als zichtbaar bewijs van loyaliteit het teken van het beest toonde, kon niet meer kopen of verkopen. De draak onderwierp de hele wereld aan een totalitair economisch systeem om de verering van de Ene God te kunnen wegvagen.

Het rijk van het beest werd echter door zware plagen getroffen. Zijn onderdanen ontwikkelden uiterst pijnlijke, kwaadaardige zweren (16:2). Het zeewater en het zoete water werden giftig (16:3-7). De temperatuur op aarde bereikte ondraaglijke hoogten (16:4) en het beestrijk werd in duisternis gehuld (16:10-11). De steden van de volken werden door een ongekend zware aardbeving in puinhopen veranderd (16:18-19). Het centrum van de wereldeconomie, de stad Babylon, werd in één uur verwoest (17:16, 18:10). Uiteindelijk werden de legers van het beest en de koningen van de aarde door de Messias weggevaagd, terwijl de beide “beesten” in de poel van vuur werden geworpen (19:11-21). De satan had vanaf dat moment geen helpers meer.

In een visioen zag Johannes nu, hoe er met de boze korte metten werd gemaakt. Een engel uit de hemel **“greep de draak, de oude slang”**¹. Hij “bond” hem met een grote ketting, hij wierp hem in de afgrond en “sloot die” boven hem. De “afgrond” (Gr. *abyssos*) is een onderaardse ruimte (vgl. Rom.10:7) die dient als een gevangenis voor boze geesten (Luk.8:31, Openb.9:1,2,11; 11:7-8). Uit de beschrijving die Johannes van de gebeurtenissen gaf (“Hij greep de draak... hij bond hem... hij wierp hem in de afgrond... hij sloot en verzegelde die boven hem”) blijkt dat de satan vanaf dit moment geen enkele bewegingsvrijheid meer bezat en het wereldgebeuren niet langer kon beïnvloeden.

Volgens Johannes wordt de satan in hechtenis genomen **“opdat hij de naties niet meer zou misleiden”**. Nù misleidt de boze nog “de hele wereld” (Openb.12:9). Hij brengt de volken op het idee om oorlog te voeren en om afgoden te dienen. Hij is “de god van deze eeuw” die de zintuigen van de mensheid verblindt zodat zij het goede nieuws van de heerlijkheid van de Messias niet aanvaarden of begrijpen (2 Kor.4:4). Hij is “de overste van de macht der lucht” die werkzaam is in de “kinderen van de ongehoorzaamheid” (Efe.2:2). Hij doet zich voor als een “bode van het licht” en zijn handlangers zien eruit als “dienaars van de gerechtigheid”, maar in werkelijkheid is hij een bringer van duisternis en zijn handlangers zijn dienaars van de dwaling (2 Kor.11:14). Als de tegenwoordige boze eeuw op zijn eind loopt zal hij via een valse profeet, “het beest uit het land”, de hele bewoonde wereld ertoe brengen om het “beest uit de zee” te aanbidden (Openb.13:14).

In het boek Openbaring blijkt, dat de satan de volken influistert om het volk van God, de boden van God en de door God aangestelde Koning te gaan bestrijden. Hij kan dit doen zolang hij nog niet is gebonden (Openb.11:7, 12:17, 13:7, 16:14, 19:19) en hij zal het opnieuw doen wanneer hij voor korte tijd uit zijn gevangenis wordt losgelaten (Openb.20:8-9). Gedurende een periode van duizend jaren: de “dag van de Heer” (Psa.90:4, 2 Petr.3:8) zal hij de mensheid niet meer kunnen misleiden, omdat hij tijdens die “dag” zal zijn opgesloten in de afgrond. Dat de boze daarna “een korte tijd **moet** worden losgelaten” wil zeggen, dat God het in Zijn plan zó heeft beschikt. De tegenstander moet wanneer de duizend jaren zijn verstreken de mensheid nog éénmaal op de proef stellen en “partij laten kiezen” (vgl. 1 Kor.11:18-19), zodat zichtbaar wordt welke mensen oprecht zijn en wie er niet oprecht zijn.

¹ Met “de oude slang” bedoelt Johannes: De slang uit het paradijs, het listige schepsel dat het eerste mensenpaar misleidde. Johannes geeft een verklaring van het begrip “oude slang” door op te merken: “dat is de duivel en de satan”.

De eerste opstanding (20:4-6)

“En ik zag tronen, en zij gingen daarop zitten, en het oordeel werd hun gegeven, en [ik zag] de zielen van hen die om het getuigenis van Jezus en om het woord van God onthoofd waren, en die het beest of zijn beeld niet hadden aanbeden en niet het merkteken aan hun voorhoofd en aan hun hand ontvangen hadden; en zij werden levend en regeerden met Christus duizend jaren. De overigen van de doden werden niet levend voordat de duizend jaren voleindigd waren. Dit is de eerste opstanding. Gelukkig en heilig is hij die aan de eerste opstanding deel heeft; over dezen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn en met Hem <de> duizend jaren regeren”

Aan de heerschappij van de “koningen van de aarde” (Openb.19:18-19), de miljardairs uit Babylon (Openb.17:18, 18:23), de beide beesten (Openb.19:19-20) en de satan (Openb.20:1-3) was er nu een definitief einde gekomen. Johannes zag, hoe er andere koningen werden geïnstalleerd, en hoe die koningen gingen rechtspreken.

Tijdens de regering van Belsazar, de laatste koning van het Babylonische wereldrijk dat voorafging aan het rijk van de Meden en de Perzen, kreeg Daniël een nachtgezicht dat hij op de volgende manier beschreef:

*“Ik keek toe totdat er tronen werden geplaatst... totdat de Oude van dagen kwam, de heiligen van de Allerhoogste recht verschaft werd en het tijdstip was bereikt dat **de heiligen het koningschap in bezit namen...** het koningschap en de heerschappij en de grootheid van de koninkrijken onder heel de hemel zullen gegeven worden aan **het volk van de heiligen van de Allerhoogste**. Zijn koninkrijk zal een eeuwig koninkrijk zijn, en alles wat heerschappij heeft, zal Hem eren en gehoorzamen”* (Dan.7:9,22,27)

Johannes zag hoe deze profetie van Daniël werd vervuld. “Het volk van de heiligen van de Allerhoogste”, dat wil zeggen: het volk Israël onder leiding van haar Messias, ging in Johannes’ visioen op aarde regeren. Tot de vorsten die dan op tronen zullen plaatsnemen behoren de twaalf apostelen, want de Here heeft tegen hen gezegd:

“Voorwaar, Ik zeg u, dat u die Mij gevolgd bent, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des mensen zal zitten op [de] troon van Zijn heerlijkheid, u ook op twaalf tronen zult zitten om de twaalf stammen van Israël te oordelen... En Ik beschik u een koninkrijk, zoals mijn Vader Mij heeft beschikt, opdat u eet en drinkt aan mijn tafel in mijn koninkrijk en op tronen zit om de twaalf stammen van Israël te oordelen” (Matth.19:28, Luk.22:29-30)

Omdat de gemeente die door God is bijeenverzameld uit alle volken het lichaam van Christus is zal die gemeente wanneer het messiaanse rijk aanbreekt óók gaan regeren. De apostel Paulus heeft daarover gezegd:

“Of weet u niet, dat de heiligen de wereld zullen oordelen? En als door u de wereld wordt geoordeeld, bent u dan onwaardig voor [de] geringste rechtszaken? Weet u niet, dat wij engelen zullen oordelen?... Het woord is betrouwbaar; want als wij met [Hem] gestorven zijn, zullen wij ook met [Hem] leven; als wij verdragen, zullen wij ook met [Hem] regeren” (1 Kor.6:2-3, 2 Tim.2:11-12)

Wanneer Johannes schrijft, dat hij **“de zielen zag van hen die om het getuigenis van Jezus en om het woord van God onthoofd waren”**, betekent dit niet dat er schimmen of lichaamloze zielen op het toneel verschenen. In het Hebreeuwse taalgebruik (dat we kennen uit de Psalmen) is het woord “ziel” de aanduiding van een levend mens. Als de psalmist zegt: “Wat buigt gij u neder, o mijn ziel?” (Psa.42:11) dan spreekt hij tegen zichzelf en stelt zich de vraag: “Waarom ben je zo terneergeslagen?” Johannes legt uit wat hij zag: de mensen wier bloed door het beest was vergoten, de mensen die als martelaar waren gestorven omdat ze zich aan het getuigenis van Jezus en het woord van God hadden vastgeklampt en die daarom hadden geweigerd om het beest of zijn beeld te aanbidden en zijn merkteken te aanvaarden (vgl. Openb. 6:9-11 en 13:14-17), **“werden levend”** (Gr. leefden). Ze waren geveld (het Griekse woord *pepelekismenoon* wekt de indruk dat ze waren onthoofd met een bijl), maar nu stonden ze op om als koningen met de Messias te gaan regeren, duizend jaar lang.

Wanneer de ziener vervolgens opmerkt, dat **“de overigen van de doden niet levend werden voordat de duizend jaren voleindigd waren”**, dan geeft dit woord geen grond voor de opvatting dat de martelaren de **enigen** zullen zijn die met Christus gaan regeren en dat alle andere doden tot het oordeel van de grote witte troon in hun graven zullen blijven liggen (20:11-12). Want volgens Openbaring 20:4 hebben er al koningen op tronen plaatsgenomen vóórdat de martelaren opstaan (wellicht de heiligen uit de tijd van het Oude Testament en de leden van het lichaam van Christus). Op grond van de Bijbel mogen we weten dat de apostelen met hun Meester, de gelovigen uit Israël met hun Koning en de leden van Christus met hun Hoofd zullen gaan regeren. Onder “de overigen van de doden” moeten we blijkbaar verstaan: Israëlieten die in ongelof zijn gestorven en alle doden die niet tot de gemeente van Christus hebben behoord. Volgens Openbaring 11:18 zullen “Gods slaven, de profeten, en de heiligen, en degenen die Gods naam vrezden, de kleinen en de groten” hun loon ontvangen bij het blazen van de zevende bazuin. De “profeten” die namens God hebben gesproken, de “heiligen” (gelovige Israëlieten, waaronder koning David) en allen die ontzag

voor God hebben gehad zullen dan levend worden. Bekende gelovigen uit de volken, zoals Melchizedek en Job zijn erbij inbegrepen, en vele mensen wier namen wij niet kennen.

“Dit is de eerste opstanding” merkt Johannes vervolgens op. Het Griekse woord *protos* kan betekenen: het begin van een hele reeks, de “eerste” in de tijd, maar ook: de “eerdere” ter onderscheiding van de latere, en ook: de “beste” of “voornaamste” van een hele reeks. Uit wat Johannes aan dit zinnetje liet voorafgaan en erop liet volgen, blijkt dat hij bedoelt: de eerdere ten opzichte van de latere (die pas zal plaatsvinden nadat de duizend jaren zijn voltooid) en de “beste” in vergelijking tot de minder goede. Want de ziener schreef eerder: **“De overige doden werden niet levend voordat de duizend jaren voleindigd waren”** en hij merkt later op: **“Gelukkig en heilig is hij die aan de eerste opstanding deel heeft; over dezen heeft de tweede dood geen macht”**. De eerste opstanding onderscheidt zich dus in twee opzichten van de latere:

1. Bij deze opstanding staan sommige doden op, terwijl andere doden in hun graven blijven liggen. Het is een opstanding “van tussen de doden uit” - zoals ook de Here Jezus “van tussen de doden uit” (Gr. *ek nekroon*) opstond (Mar.9:10, Luk.20:35, 24:46; Han.4:2, 17:3).

2. Wie aan deze opstanding deel hebben, *kunnen niet meer sterven* (Luk.20:35-36). Over hen “heeft de tweede dood geen macht”. Volgens Openb.20:14 en 21:8 is de poel des vuurs de tweede dood. Als mensen die aan de eerste opstanding deel hadden in de poel des vuurs geworpen zouden worden, zouden ze in dat vuur niet omkomen, want ze zijn bij hun opstanding “levend geworden”. De Schepper heeft hen bekleed met onsterfelijkheid zodat ze gelijk zijn geworden aan de engelen in de hemel (Luk.20:36). Leden van de eerste opstanding zijn bovendien van zonde bevrijd. Ook om die reden zullen ze beslist niet in de tweede dood terechtkomen (vgl. Openb.2:11).

“Zij zullen priesters van God en van Christus zijn en met Hem <de> duizend jaren regeren” merkt Johannes tenslotte op. Uit dit zinnetje blijkt, dat er behalve de uit de doden opgestane “heiligen” en de “overige doden” die in hun graven blijven liggen tijdens de duizend jaren nog een derde categorie van mensen bestaat: mensen die de gerichten van de bazuinen (8:2 e.v.) en de schalen (16:1 e.v) en de eindstrijd bij het heilige land (19:11-21) hebben overleefd. Dat er zulke mensen zullen zijn, is voorzeggd door de profeten (zie b.v. Zach.14:16-19, Jes.2:2-4, Micha 4:1-4). Zulke overlevenden hebben nog een vergankelijk lichaam. Zij zijn de onderdanen van onsterfelijke koningen die namens en met Christus over hen zullen regeren (vgl. 1 Kor.15:50), en als priesters tussen hen en God zullen instaan (vgl. Openb.1:6, 5:10, 11:15,

22:5). Wie aan de eerste opstanding deel hebben, zullen het overblijfsel van de oude mensheid onderwijzen en rechtvaardig besturen.

De laatste misleiding en de veroordeling van de satan (20:7-10)

“En wanneer de duizend jaren voleindigd zijn, zal de satan uit zijn gevangenis worden losgelaten, en hij zal uitgaan om de naties te misleiden die aan de vier hoeken van de aarde zijn, Gog en Magog, om hen tot de oorlog te verzamelen, en hun getal is als het zand van de zee. En zij kwamen op over de breedte van de aarde en omsingelden de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad; en er daalde vuur neer <van God> uit de hemel en verteerde hen. En de duivel die hen misleidde, werd geworpen in de poel van vuur en zwavel waar zowel het beest als de valse profeet zijn, en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden tot in alle eeuwigheid”

Johannes zag hoe er aan de duizendjarige periode van rechtvaardig bestuur door koningen en priesters die God had aangesteld (20:6) een eind kwam. Na verloop van duizend jaren **“zal de satan uit zijn gevangenis worden losgelaten”**. Aangezien de satan was opgesloten door een engel uit de hemel (20:1-2), moet dit loslaten op Gods bevel plaatsvinden. De Almachtige heeft blijkbaar nog een taak voor de satan, en om die reden wordt zijn hechtenis voor korte tijd opgeheven.

Zodra de satan is losgelaten, **“zal hij uitgaan om de naties te misleiden die aan de vier hoeken van de aarde zijn”**. De boze zet het werk voort dat hij tijdens de geschiedenis altijd heeft gedaan: de volken verleiden (Openb.12:9) ². Nu richt hij zijn pijlen op “de naties die aan de vier hoeken van de aarde zijn”. Gezien het vervolg van het verslag van Johannes moeten we “de vier hoeken van de aarde” opvatten als: de vier hoeken van het continent, gezien vanuit de heilige stad, Jeruzalem. Het betreft dus mogelijk: het uiterste noorden (Rusland?), het verre oosten (China?), het uiterste zuiden (Afrika?) en het uiterste westen (West Europa, inclusief Nederland). Johannes duidt die volken aan als **“Gog en Magog”** en hij merkt op dat **“hun getal is als het zand der zee”**. De uitdrukkingen Gog en Magog waren eerder gebruikt door de profeet Ezechiël (Ezech.38 en 39), maar in Ezechiëls profetie is Magog de aanduiding van een land ten noorden van Israël en is Gog de naam van de hoofdvorst over dat land. Johannes gebruikt dezelfde namen voor volken die zich vanuit Israël gezien aan “de

² Het werkwoord *planaoo*, dat als “verleiden” is vertaald, betekent letterlijk: op een dwaalspoor, of een heilloze weg leiden, een weg die naar de ondergang voert. Satan verleidt de volken tot afgodendienst (Openb.2:20, 13:14, 19:20) tot besteding van hun geld aan volstrekt nutteloze of schadelijke doeleinden (Openb.18:23), en tot oorlog, met name oorlog tegen Gods volk Israël (Openb.16:13-14, 20:3,8,10).

vier hoeken van het droge” bevinden, in de noordelijke, oostelijke, zuidelijke en westelijke kustlanden. **“Hun getal is als het zand der zee”** heeft meer dan één betekenis. Hun inwoners zijn even talrijk als zandkorrels en ze bevinden zich vanuit Israël gezien in de buurt van de zee.

De misleiding van de satan houdt in, dat hij deze volken influistert om te gaan strijden tegen “God en Zijn gezalfde”, precies zoals hij dat vóór zijn duizendjarige binding had gedaan (Openb.16:13-14). **“En zij kwamen op over de breedte van de aarde en omsingelden de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad”**, merkt Johannes vervolgens op. Hoewel een vergelijkbaar offensief in het verleden was uitgelopen op een smadelijke nederlaag (Openb.19:11-21), lieten de volken zich opnieuw verleiden en stootten zich aan de steen die hen al eerder had verpletterd. Ze kwamen met een ontzagwekkende legermacht opzetten, van alle kanten, over de hele breedte van de continenten, en omsingelden “de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad”. Daarmee is het aan Israël beloofde land bedoeld (van de Nijl tot aan de Eufraat, zie Gen.15:18) en de stad Jeruzalem. Maar verder dan de grenzen kwamen ze niet, want God greep in: **“Er daalde vuur neer <van God> uit de hemel en verteerde hen”**. Van de verzamelde legers bleef niets over, alle soldaten kwamen om. Satans misleiding maakte zichtbaar wat er in de harten van deze mensen leefde. Ondanks het betrouwbare onderwijs en het rechtvaardige bestuur van Gods “koningen en priesters” gedurende duizend jaren waren ze vijandig tegenover God en Zijn Messias blijven staan. Die houding leidde tot een oordeel van God met vuur – zoals de apostel Petrus al had aangekondigd (2 Petr.3:7). Ze werden in een oogwenk verteerd. Van hun boosaardige plannen kwam niets terecht.

De **“duivel die hen misleidde”** ontving nu zijn definitieve straf. Hij werd **“geworpen in de poel van vuur en zwavel”**. Johannes voegt eraan toe: **“waar zowel het beest als de valse profeet zijn”**. De handlangers van de boze waren daar al duizend jaar, want die waren al in de vuurpoel geworpen toen het messiaanse rijk begon (Openb.19:20). Volgens de Bijbel bevinden zowel de gevangenis van boze geesten als hun strafplaats zich “ondergronds”. De “afgrond” wordt voorgesteld als een onderaardse ruimte die via een “put” of “schacht” met de bovenwereld is verbonden (Openb.9:1,2,11; vgl. Luk.8:31, Rom.10:7, Openb.11:7, 17:8, 20:1,3). En de “poel van vuur” verwijst naar de Dode Zee, de diepst gelegen plek op het aardoppervlak die ontstond toen Sodom en Gomorra werden omgekeerd en met vuur en zwavel werden verbrand (Gen.19:24). Maar de vuurpoel waarin satan wordt geworpen zal zich vermoedelijk niet op de plek van de huidige Dode Zee bevinden maar verder naar het (zuid)oosten, in het gebied van Edom (Jes.34:1-10, vgl. Ezech.47:1-12). In die vuurpoel zullen de duivel, het beest en de valse profeet **“dag en nacht gepijnigd worden”**. **“Tot in alle eeuwigheid”** is geen goede weergave van wat er in de oorspronkelijke tekst

staat. *Eis tous aionas toon aionoon* betekent: “in de eeuwen van de eeuwen”. Die uitdrukking verwijst naar (1) het tijdperk tussen de wederkomst van Christus in heerlijkheid en het oordeel van de grote witte troon en (2) het tijdperk van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde dat op het oordeel van de grote witte troon zal volgen. Beest en valse profeet werden tijdens de eerste “eeuw” gepijnigd in de vuurpoel en satan in de afgrond. Vanaf het moment waarop de satan in de vuurpoel is geworpen, zal hij daar met zijn beide handlangers gepijnigd worden. Uit de evangeliën blijkt, dat demonen die in de huidige tijd mensen kwellen tijdens de toekomstige eeuwen ook hun gerechte straf zullen ondergaan (Matth.8:29, 25:41; Mar.5:7, Luk.8:28). Uit de toevoeging “dag en nacht, in de eeuwen van de eeuwen” blijkt niet alleen dat de pijniging van het satanische drietal onafgebroken voortgezet zal worden, maar ook dat die straf plaatsvindt in de aardse sfeer, in ruimte en tijd, tijdens een lange periode waaraan nochtans eens een eind komt. De boze en zijn handlangers worden niet gestraft in een tijdloze eeuwigheid.

Het oordeel van de grote witte troon (20:11-15)

“En ik zag een grote, witte troon en Hem die daarop zat, voor Wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvluchtten, en geen plaats werd voor hen gevonden. En ik zag de doden, de groten en de kleinen, voor de troon staan; en er werden boeken geopend. En een ander boek werd geopend, namelijk dat van het leven. En de doden werden geoordeeld volgens wat in de boeken geschreven was, naar hun werken. En de zee gaf de doden die in haar waren, en de dood en de hades gaven de doden die in hen waren, en zij werden geoordeeld, ieder naar zijn werken. En de dood en de hades werden geworpen in de poel van vuur. Dit is de tweede dood: de poel van vuur. En als iemand niet geschreven gevonden werd in het boek van het leven, werd hij geworpen in de poel van vuur”

Nadat hij had gezien hoe de duivel in de poel van vuur geworpen werd, zag Johannes “**een grote, witte troon**”. In de oudheid hadden tronen de vorm van een sofa of een zitbank zodat er meer dan één persoon op kon zitten (vgl. Openb.3:21). Ook werden tronen geplaatst op een verhoging die met trappen kon worden bestegen, zodat dienaren van de koning vóór de troon konden staan, op een hogere positie dan het gewone volk (vgl. Openb.1:4, 4:5, 14:3,5). Dat de troon die Johannes zag “groot” was kan verband houden met het feit dat een groot aantal mensen voor die troon moest verschijnen (Openb.20:12-15) maar ook met het feit dat de troon plaats bood aan meerdere personen.

De kleur van de zetel (**“wit”**) geeft aan dat de vorst die op de troon zit een volstrekt rechtvaardig oordeel velt, en dat er in Hem geen enkele duisternis is (vgl. 1 Joh.1:5). **“Hem die daarop zat”** kan niemand anders zijn dan het Beeld van God, de verheerlijkte Messias. De Here Jezus heeft immers gezegd:

“Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft heel het oordeel aan de Zoon gegeven, opdat allen de Zoon eren zoals zij de Vader eren... Want zoals de Vader leven heeft in Zichzelf, zo heeft Hij ook de Zoon gegeven leven te hebben in Zichzelf; en Hij heeft Hem macht gegeven oordeel uit te oefenen, omdat Hij [de] Mensenzoon is. Verwondert u hierover niet, want er komt een uur dat allen die in de graven zijn, zijn stem zullen horen en zullen uitgaan: zij die het goede hebben gedaan tot [de] opstanding van [het] leven, en zij die het kwade hebben bedreven tot [de] opstanding van [het] oordeel” (Joh.5:22,26-29).

De opstanding van het leven was genoemd in vers 4-6, en de opstanding van het oordeel wordt hier beschreven, in de verzen 12 en 13. Omdat de Vader “heel het oordeel aan de Zoon heeft gegeven” is de Persoon die op de grote witte troon zit, de Zoon van God. Maar uit de brieven van Paulus weten we, dat gelovigen die tot het Lichaam van Christus behoren, met het Hoofd verbonden zullen zijn wanneer dat Hoofd in heerlijkheid verschijnt (Kol.3:3). En volgens de apostel zullen de heiligen “de wereld oordelen” (1 Kor.6:2), waarbij hij met “de heiligen” de gemeenteleden bedoelt (1 Kor.6:3 e.v.). Gemeenteleden zijn vóór de komende toorn al uit de doden opgestaan of bekleed met onvergankelijkheid (1 Thess.4:15-17, 1 Kor.15:51-54) terwijl de overige “heiligen” (zoals de gelovigen uit het Oude Testament) onmiddellijk ná de komende toorn zijn opgestaan, aan het begin van het messiaanse rijk (Openb.20:4-6). Er zullen dus vele heiligen op of bij de grote witte troon aanwezig zijn die als rechters zullen optreden, in volmaakte harmonie met de Koning.

Als Johannes schrijft dat **“de aarde en de hemel wegvluchtten”**, dan citeert hij Psalm 114. In die Psalm lezen we:

*“Toen Israël uit Egypte trok,
het huis van Jakob uit een volk met een vreemde taal,
werd Juda Zijn heiligdom,
Israël Zijn koninklijk bezit.
De zee zag het en **vluchtte**,
de Jordaan deinsde achteruit,
de bergen sprongen op als rammen,
de heuvels als lammeren.
Wat was er, zee, dat u **vluchtte**,*

*Jordaan, dat u achteruit deinsde?
Wat was er, bergen, dat u opsprong als rammen,
en u, heuvels, als lammeren?
Beef, aarde, **voor het aangezicht van de Heere**,
voor het aangezicht van de God van Jakob,
Die de rots veranderde in een waterplas,
hard gesteente in een waterbron” (Psa.114:1-8).*

Toen Johannes de grote aardbeving beschreef die zal plaatsvinden wanneer de steden van de naties vallen en Babylon definitief verwoest wordt, had hij al gezegd: “En elk eiland **vluchtte** en bergen **werden niet gevonden**” (Openb.16:20). Hier schrijft de ziener: aarde en hemel vluchtten “**en geen plaats werd voor hen gevonden**”. Dat is natuurlijk beeldspraak. Aarde en hemel leven immers niet en kunnen dus ook niet uit angst wegvlugten voor de Persoon die op de troon zit. Maar vanwege de ontzagwekkendheid van die Persoon zullen de oude aarde en hemel wél verdwijnen en zal de schepping worden veranderd en vernieuwd, zoals de HEERE eens “de rots veranderde in een waterplas en hard gesteente in een waterbron”. Zo zegt Petrus het ook in zijn tweede brief:

*“Maar [de] dag van de Heer zal komen als een dief, waarop de hemelen met gedruis zullen voorbijgaan en [de] elementen brandend vergaan en [de] aarde en de werken daarop zullen gevonden worden... Wij echter verwachten naar Zijn belofte **nieuwe hemelen en een nieuwe aarde** waar gerechtigheid woont” (2 Petr.3:10,13).*

“En ik zag de doden, de groten en de kleinen, voor de troon staan” merkt Johannes vervolgens op. Uit het bepaald lidwoord (“DE doden”) blijkt dat het gaat om *alle* doden. De toevoeging “de groten en de kleinen” kan meer dan één betekenis hebben: de volwassenen en de kinderen, de aanzienlijken en de geringen, de machtigen en de machtelozen, de leiders en hun onderdanen. Onder “de doden” mogen we echter niet verstaan: alle mensen die ooit hebben geleefd. Want wie aan de eerste opstanding deel hadden zijn er niet bij inbegrepen. Die doden waren immers al meer dan duizend jaar eerder opgestaan en hadden onvergankelijk, eeuwig leven ontvangen toen het messiaanse rijk begon (Openb.20:4-6). Wie niet betrokken waren bij de opstand van “Gog en Magog” zijn ook niet door vuur verslonden en niet inbegrepen bij “de doden” die Johannes voor de troon zag staan. Uit het feit dat Johannes de doden zag “staan” blijkt dat ze zijn opgestaan, zoals was voorgezegd in vers 5: **“De overigen van de doden werden niet levend voordat de duizend jaren voleindigd waren”**. Toch noemt Johannes hen in de verzen 12 en 13 niet: “levenden” maar: “doden”, want deze mensen zijn wel opgestaan maar niet bekleed met

onvergankelijkheid. Over hen heeft de tweede dood nog macht, zoals spoedig zal blijken.

“En er werden boeken geopend”, merkt de ziener op, en hij laat erop volgen: **“En de doden werden geoordeeld volgens wat in de boeken geschreven was, naar hun werken”**. Van het openen van boeken wanneer een rechtbank zitting neemt is er ook sprake in Daniël 7:10. Tot de boeken die geopend zullen worden behoren in ieder geval de Hebreeuwse en Griekse Schriften, de boeken die wij aanduiden als het “Oude en Nieuwe Testament”. Want in het boek Deuteronomium zegt Mozes:

*“Neem dit wetboek en leg het naast de ark van het verbond van de HEERE, uw God, zodat het daar is als **getuige tegen u**”* (Deut.32:26)

En in het Johannes-evangelie merkt de Here Jezus op:

*“Meent niet dat Ik u bij de Vader zal aanklagen; hij die u aanklaagt is **Mozes**, op wie u uw hoop gevestigd hebt. Want als u Mozes geloofde, zou u Mij geloven, want hij heeft over Mij **geschreven**”* (Joh.5:45-46)

*“Wie Mij verwerpt en Mijn woorden niet aanneemt, heeft dat wat hem oordeelt: **het woord dat Ik heb gesproken, dat zal hem oordelen op de laatste dag**”* (Joh.12:48)

Twee dingen in het verslag van Johannes moeten worden onderstreept:

1. Het oordelen van de doden vindt plaats terwijl ze voor de grote witte troon staan, en *niet* in de poel van vuur. De Rechter bepaalt wat er met hen moet gebeuren, en ze ontvangen voor de troon een rechtvaardig vonnis, op grond van wat er in de boeken staat geschreven.

2. Aangezien de doden geoordeeld worden “naar hun werken” is de zwaarte van hun vonnis afhankelijk van de vraag hoe ze zich tijdens hun aardse leven hebben gedragen. In Zijn onderwijs benadrukte de Here Jezus dat er in het toekomstige oordeel gradaties zouden zijn. Tegen de inwoners van Chorazin en Betsaida zei Hij:

*“Ik zeg u evenwel: het zal voor Tyrus en Sidon **draaglijker** zijn in [de] dag van [het] oordeel dan voor u”* (Matth.11:22, Luk.10:14)

En de inwoners van Kapernaüm kregen te horen:

*“Ik zeg u evenwel, dat het voor [het] land van Sodom **draaglijker** zal zijn in [de] dag van [het] oordeel dan voor u”* (Matth.11:24, vgl. Matth.10:15)

In een gelijkenis over het toekomstige oordeel merkte Hij op:

*“Die slaaf nu, die de wil van zijn heer heeft gekend, en [zich] niet bereid en niet naar zijn wil gedaan heeft, zal **met vele** [slagen] **worden geslagen**, maar wie die niet gekend en dingen gedaan heeft die slagen waard zijn, zal **met weinige worden geslagen**. Ieder nu wie veel gegeven is, van hem zal veel worden geëist, en wie veel is toevertrouwd, van hem zal men des te meer vragen”* (Luk.12:47-48)

Deze gelijkenis benadrukt de billijkheid en de gepastheid van het toekomstige oordeel, en ook de *tijdelijkheid* van de opgelegde straf, want zowel aan “vele” als aan “weinige” slagen zal er eens een eind komen. Dat de HEERE ieder mens zal vergelden **“naar zijn werken”** wordt in de Bijbel op vele plaatsen gezegd (Psa.28:4, 62:13, Spr.24:12, Jes.59:18, Jer.17:10, Mat.16:27, Joh.5:29, Rom.2:6, 1 Kor.3:8, 2 Kor.5:10, 11:15; 2 Tim.4:14, 1 Petr.1:17, Openb.2:23, 18:6, 20:12,13; 22:12). Hij zal niet alleen het kwade dat mensen hebben gedaan op passende wijze bestraffen, maar ook het goede dat zij hebben gedaan op passende wijze belonen. Uiteindelijk zullen “de velen”, dat wil zeggen: al Adams nakomelingen, door Zijn Zoon tot rechtvaardigen worden gesteld (Rom.5:19). Het oordeel van de grote witte troon is noodzakelijk om dat grote einddoel van de Schepper te bereiken.

“En een ander boek werd geopend, namelijk dat van het leven”, zag Johannes in zijn visioen. Over dat boek wordt in de Bijbel op vele plaatsen gesproken. Toen Mozes voor het volk Israël pleitte dat een gouden kalf had gemaakt en zich daarvoor had neergebogen, zei hij:

*“Och, dit volk heeft een grote zonde begaan, want zij hebben voor zichzelf een gouden god gemaakt. Nu dan, of U toch hun zonde wilde vergeven! Maar indien niet, schrap mij alstublieft uit **Uw boek, dat U geschreven hebt**. Toen zei de HEERE tegen Mozes: Wie tegen Mij zondigt, zal Ik uit Mijn boek schrappen”* (Exod.32:31-33).

In Psalm 69 zegt koning David over zijn wrede en onbarmhartige vijanden (en profetisch over de vijanden van de Messias):

*“Laat hen uitgewist worden uit het **boek des levens**, laat hen bij de rechtvaardigen niet opgeschreven worden”* (Psa.69:29)

Over het lot van het volk Israël tijdens de toekomstige grote verdrukking kreeg de profeet Daniël te horen:

*“Het zal een benauwde tijd zijn, zoals er niet geweest is sinds er een volk is geweest tot op die tijd. In die tijd zal uw volk ontkomen: ieder die gevonden wordt, opgeschreven **in het boek**”* (Dan.12:1).

Over Euódia, Syntyché, Clemens en zijn overige medewerkers zei Paulus, dat hun “namen in het boek van het leven staan” (Fil.4:3)

De meeste vermeldingen van dit “levensboek” vinden we in de Openbaring. Tegen de gemeente van Sardes zei de opgestane Heer:

*“Wie overwint, die zal bekleed worden met witte kleren en **Ik zal zijn naam geenszins uitwissen uit het boek van het leven**”* (Openb.3:5).

In het dertiende hoofdstuk van het boek wordt over “het beest”, de laatste wereldleider, gezegd:

*“En allen die op de aarde wonen, zullen hem aanbidden, [ieder] wiens naam, van de grondlegging van [de] wereld af, niet geschreven staat **in het boek van het leven van het Lam** dat geslacht is”* (Openb.13:8).

Later zegt een engel tegen Johannes:

*“Zij die op de aarde wonen, van wie de naam van [de] grondlegging van [de] wereld af niet geschreven is **in het boek van het leven**, zullen zich verwonderen als zij het beest zien, dat het was en niet is en zal zijn”* (Openb.17:8).

In het nieuwe Jeruzalem dat uit de hemel neerdaalt zal

*“niets onheiligs binnengaan, noch wie gruwel en leugen doet, behalve zij die geschreven zijn **in het boek van het leven van het Lam**”* (Openb.21:27).

Uit deze teksten blijkt, dat er in het boek van het leven *namen* staan (zie b.v. Fil.4:3, Openb.3:5, 13:8, 17:8, 21:27). Het boek is een namenlijst van personen die burgerrecht hebben in het toekomstige rijk van de Messias, zodat ze tijdens het tijdperk van de duizendjarige binding van satan mogen leven en het nieuwe Jeruzalem mogen binnengaan (zie b.v. Dan.12:1, Openb.21:27). Als iemands naam in het boek ontbreekt, heeft hij of zij geen “eeuwig leven” en zal tijdens de toekomstige eeuwen aan de dood zijn prijsgegeven. Zulke mensen zullen zich in de tijd die voorafgaat aan de wederkomst van Christus verwonderen over de (schijn)opstanding van het “beest” en dat “beest” aanbidden (Openb.13:8, 17:8).

“En de zee gaf de doden die in haar waren, en de dood en de hades gaven de doden die in hen waren” schrijft Johannes. Op het eerste gezicht is het vreemd, dat hij de zee (Gr. *thalassa*) in één adem noemt met de dood (Gr. *thanatos*) en de *hades*. Blijkbaar zijn de zee, de dood en de hades drie mogelijke plaatsen waar doden zich kunnen bevinden. In de zee bevinden zich alle mensen die zijn verdronken en wier lichamen nooit zijn gevonden. Wie op het land zijn gestorven kunnen door nabestaanden zijn begraven en in een graf rusten, maar ook zijn verbrand of tot stof zijn vergaan, zodat ze voor het nageslacht niet meer zichtbaar zijn. Het Griekse woord *hades* betekent letterlijk: het ongeziene. Vers 13 geeft dus aan, dat *alle* doden voor de grote witte troon zullen verschijnen, waar en in welke toestand ze zich ook maar bevinden. De ziener benadrukt sterk, dat *iedere* overledene zal worden geoordeeld naar zijn of haar werken.

De volgende zin van Johannes is belangrijk om het vervolg van zijn boek te kunnen verstaan. De zin luidt: **“En de dood en de hades werden geworpen in de poel van vuur”**. Ook dit zinnetje is op het eerste gezicht raadselachtig. Hoe kunnen ongrijpbare dingen zoals de dood en de hades nu ergens ingeworpen worden? Gelukkig legt Johannes zelf uit, wat hij met deze beeldspraak bedoelt.

1. Dat de dood en de hades in de poel van vuur werden geworpen, betekent dat onrechtvaardige doden die zich in een graf bevonden of die niet meer werden gezien, in de vuurpoel werden gegooid. Vers 15 zegt immers: **“En als iemand niet geschreven gevonden werd in het boek van het leven, werd hij geworpen in de poel van vuur”**.

2. Aangezien de poel van vuur de dood en de hades in zich opneemt, neemt deze vuurpoel de functie over die vóór het oordeel van de grote witte troon door dood en hades werden vervuld. Aan het slot van vers 14 merkt Johannes immers op: **“Dit is de tweede dood: de poel van vuur”**.

Het tweede gebod is een gebod, even belangrijk als het eerste (Matth.22:39, Mar.12:31). Het tweede hanengekraai is een gekraai, net als het eerste (Mar.14:72). De tweede nachtwake is net als de eerste een periode van waken (Luk.12:38). Het tweede teken dat de Here deed wijst net als het eerste op Zijn messiaanse heerlijkheid (Joh.4:54). De tweede reis van Jozefs broers was een reis naar Egypte, evenals de eerste (Hand.7:13). De tweede vermaning is een terechtwijzing zoals de eerste (Tit.3:10). Het tweede zegel en de tweede bazuin en de tweede schaal zijn een zegel, een bazuin en een schaal, net als de eerste leden van de reeks. Wanneer Johannes dus opmerkt: **“Dit is de tweede dood: de poel van vuur”**, geeft dit aan dat de mensen die zich in die poel bevinden dood zijn, even dood als toen zij zich in het graf of in het ongeziene bevonden. De poel van vuur is géén plaats waar

mensen eeuwigdurend worden gepijnigd, want het is de “tweede dood” voor doden die erin terecht komen. Een plaats van pijniging is de poel van vuur alleen maar voor de satan, het beest en de valse profeet (Openb.19:20, 20:10). Dat drietal wordt er *levend* ingeworpen en zij zullen er worden gepijnigd in de eeuwen van de eeuwen, want voor hén is de vuurpoel *niet* de tweede dood.

* * * * *